

УДК 37.01

DOI <https://doi.org/10.32689/maup.ped.2024.1.3>**Оксана ІВАНИЦЬКА**

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов, Інститут гуманітарних та соціальних наук, Національний університет «Львівська політехніка»

ORCID: 0000-0002-5947-314X

**ОСОБЛИВОСТІ ЗАОХОЧЕННЯ СТУДЕНТІВ
ДО ТЬЮТОРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ**

Мета роботи. Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичного і прикладного підходів проаналізувати особливості заохочення студентів до тьюторської діяльності. Методологія. Методологія включає комплексний аналіз та узагальнення наявного науково-теоретичного матеріалу та формулювання відповідних висновків і рекомендацій. Під час дослідження використовувалися наступні методи наукового пізнання: термінологічний, системно-структурний, діалектичний, порівняльний, логіко-нормативний, логіко-семантичний. Наукова новизна полягає в тому, що, використовуючи метод аналізу наукової літератури та результати емпіричного дослідження, поглиблено аналіз тьюторської діяльності, зокрема, в Центрах тьюторства і менторства, у закладах вищої освіти в межах сучасного освітньо-наукового простору в період євроінтеграційних процесів в Україні в умовах війни. Висновки. Вимогою сьогодення, для належної реалізації студентом свого освітнього потенціалу і права на освіту в навчально-освітньому просторі, є формування особистості майбутнього фахівця професіонала за вимогами цивілізованого соціуму, через формування та усесторонній розвиток його ціннісних орієнтацій. Цей процес передбачає активну діяльність, на рівні з представниками закладу вищої освіти, тьюторів з числа студентів та представників Центрів тьюторства та менторства, за умови їх функціонування у ЗВО.

Тьютор сприяє академічній та культурній адаптації студентів молодших курсів, формування вмінь і навичок та підвищення рівня академічної успішності, а відтак і якості освітніх послуг, що їх надає заклад вищої освіти.

Тьюторська діяльність є запорукою активного розвитку і особистісного росту студентів, формування відповідальності за якісне оволодіння навчальним матеріалом і набуття певних навчальних компетентностей, передбачених освітньою програмою.

Ключові слова: студентоцентризм, тьюторство, освітній простір, внутрішньо переміщені особи, академічна адаптація, євроінтеграційні процеси.

Oksana IVANYTSKA. PECULIARITIES OF STUDENTS ENCOURAGEMENT TO THE TUTORING ACTIVITIES

The purpose of the work. The purpose of the article is to analyze, on the basis of theoretical and applied approaches, the peculiarities of students encouragement to the tutoring activities. Methodology. The methodology includes a comprehensive analysis and generalization of the available scientific and theoretical material as well as the formulation of relevant conclusions and recommendations. The following methods of scientific knowledge were used during the research: terminological, systemic-structural, dialectical, comparative, logical-normative, logical-semantic. The scientific novelty lies in the fact that, using the method of scientific literature analysis and the empirical research results, the tutoring activities analysis, in particular, at the tutoring and mentoring centers at higher educational institutions within the modern educational and scientific space during the period of European integration processes in Ukraine under the conditions of war, was deepened. Conclusions. Today's requirement, for the student to properly realize his/her educational potential and the right to education in the educational space, is the formation of the personality of a future professional specialist according to the requirements of a civilized society, through the formation and comprehensive development of his/her value orientations. This process involves active practice, at the level of higher educational institution representatives, students-tutors and representatives of the tutoring and mentoring Centers, provided they function at the higher educational institution.

The tutor contributes to the academic and cultural adaptation of junior year students, the formation of abilities and skills, and the improvement of the level of academic success, and therefore the quality of educational services provided by the higher educational institution.

Tutoring activity is a guarantee of active development and personal growth of students, the formation of responsibility for quality mastery of educational material and the acquisition of certain educational competences provided by the educational program.

Key words: student-centeredness, tutoring, educational space, internally displaced persons, academic adaptation, European integration processes.

Постановка проблеми. Сьогодні в освітньому просторі українських закладів вищої освіти (ЗВО) постає питання підтримки і розвитку молоді, студентства не лише як професіоналів, а й як особистостей, що зіткнулися з трагедією воєнного часу. Підтримка студентської молоді, яку вони отримують у ЗВО

є необхідною і вагомюю, але тісні контакти з однолітками, з колегами старшокурсниками сприяє особистісному росту та подоланню труднощів у навчанні та формуванні практичного досвіду.

Впровадження і розвиток тьюторства у закладах вищої освіти України – це пози-

тивна практика, що сприяє підвищенню якості освітнього процесу і соціально-освітній адаптації студентів першокурсників.

Війна росії проти України стала викликом не лише для силових структур, а й для усіх сфер соціального життя громадян і для кожної людини зокрема. Важливо підтримувати, гуртувати молодь, знаходити шляхи для продовження їх повноцінного розвитку для майбутнього нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Для всебічного аналізу задекларованої проблематики доцільно опиратися на теоретико-методологічний потенціал праць учених в галузі педагогіки, соціології, юриспруденції, а також, на відповідні нормативно-правові акти.

Питанням особливостей реалізації тьюторства в освітньому просторі приділяли увагу такі науковці як: О. Біляковська, К. Біницька, Л. Гончаренко, Л. Гула, Н. Дегтярьова, В. Дейнека, О. Казакова, К. Карпенко, Ю. Наріжний, С. Подпльота, Д. Ситник, О. Степаненко, Н. Чаюн та інші.

Їхні наукові концепції сприяли тому, що в межах педагогіки, психології, суспільствознавства розвивається новий підхід до формування особистості майбутніх фахівців-професіоналів в межах освітньо-наукового простору через залучення до цього процесу тьюторів з числа студентів ЗВО. Тьютори сприятимуть організаційній, освітній, соціально-культурній та громадській діяльності студентів, а також набуттю фахових компетентностей і осмисленому вибору фахового спрямування.

Мета статті полягає в тому, щоб на основі теоретичного і прикладного підходів проаналізувати особливості заохочення студентів до тьюторської діяльності.

Виклад основного матеріалу. Євроінтеграційні процеси, започатковані в Україні до повномасштабної війни, були спрямовані на зближення освітньо-наукового простору нашої держави з міжнародним освітнім середовищем, зокрема Європейського Союзу.

Практика тьюторського супроводу студентів першокурсників в світових університетах досить поширена і розвинута на високому рівні.

В Україні практика тьюторської діяльності у ЗВО до останнього часу була розвинута досить слабо, адже, як правило тьюторська робота велася в загальноосвітніх закладах. Сьогодні ми маємо значно кращий показник впровадження цього інституту в освітнє середовище ЗВО.

Щодо значення терміну «тьютор», то в науковій літературі можна зустріти різне його трактування.

Тьютор (від англ. *tutor* – репетитор) – особа, що веде індивідуальні або групові заняття із учнями, студентами, наставник. В університетах тьютори помічники викладача, здебільшого аспіранти або студенти старших курсів. Тьютор є ключовою фігурою у дистанційному навчанні. Він відповідає за проведення занять зі студентами [1].

О. Степаненко зазначає, що поняття «тьютор» в історико-педагогічному контексті набуває значення помічника, наставника, адвоката студента. Хоч у сучасній педагогіці виділяють декілька трактувань терміну «тьютор», та всі вони мають спільну рису – тьютор працює індивідуально з кожним студентом, орієнтуючись на його інтереси [2, с. 198–204].

На нашу думку, тьютор – це студент старших курсів університету, який на волонтерських засадах або за визначену університетом винагороду надає допомогу іншому студенту або групі студентів з метою академічної та культурної адаптації, а також у процесі освоєння певної навчальної дисципліни з метою поглиблення знань, формування вмінь і навичок та підвищення рівня академічної успішності, а відтак і якості освітніх послуг, що їх надає заклад вищої освіти.

Заохочення студентів старших курсів до тьюторської діяльності у ЗВО варто здійснювати за принципом студентоцентризму. Мається на увазі, що варто ознайомлювати студентів з перевагами такої діяльності, що є вагомими для них самих, а саме:

- можливість реалізувати і випробувати свої організаторські здібності;
- перспектива подальшої співпраці з ЗВО як ментор;
- саморозвиток;
- можливість соціальної активності та участі у молодіжних громадських об'єднаннях і рухах тощо.

Ми підтримуємо думку О. Біляковської та К. Біницької, що студентоцентрований освітній процес набуває важливого значення для забезпечення якості освіти у контексті надання якісних освітніх послуг. Саме тому, важливо активно залучати студентів до освітніх, дослідницьких, управлінських процесів закладу вищої освіти, що сприятиме усвідомленню здобувачами вищої освіти відповідальності за процес навчання і розуміння цінності освіти для подальшого професійного зростання та розвитку [3, с. 10–15].

Для активної реалізації принципу студентоцентризму у закладах вищої освіти сьогодні створюються Центри тьюторства і менторства, в межах яких студенти тьютори допомагають першокурсникам повноцінно адапту-

ватися до навчального процесу і суспільного життя. Така діяльність дуже актуальна для студентів, що приїхали на навчання з інших регіонів держави, адже їм потрібно приділити дещо більше уваги, у зв'язку з необхідністю адаптації до нової місцевості.

Л. Гула стверджує, що за студентоцентрованого підходу до навчання акцентується увага на критичному й аналітичному навчанні та розумінні, підвищується відповідальність та підзвітність студента, розширюється його автономія [4, с. 157–161].

Зауважимо, що тьюторську діяльність, тьюторів чвсто ототожнюють з іншими спеціалістами, а саме [5]:

- психологи (працюють із коренями проблеми та теперішнім, а тьютори не вивчають детально минуле, вони зосереджують увагу на майбутніх досягненнях).

- коучі (працюють з дорослими, професійно-сформованими людьми, а фокус уваги тьюторів – молодь).

- куратори (насамперед вони приділяють увагу організаційним питанням, а тьютори надають індивідуальну допомогу і підтримку).

- репетитори (навчають, а тьютори спонукають до рефлексії, підтримують тощо).

Саме за таких умов можна зрозуміти важливість тьютора, що є студентом, старшим колегою першокурсника. Він зможе зрозуміти потреби і базові інтереси студентів у соціальному житті, а також, скерувати підхід до навчання і оволодіння практичними навичками молодших колег на основі власного освітнього досвіду.

Як зазначають Т. Бойко та М. Дем'яненко, особистісна спрямованість самостійної роботи означає якнайповніше врахування інтересів, можливостей і прагнень молоді людини, допомогу студентові не тільки у виборі самостійного завдання, а й у організації його виконання [6, с. 18–22].

Вектор особистісного розвитку молоді шукає не завжди логічно, а інколи, навіть, хаотично, саме через брак життєвого досвіду і сформованих правомірних поведінкових установок. Тьютор може спрямувати власним прикладом освітній і соціальний розвиток молодших товаришів у площину соціально значущої поведінки.

Групова форма тьюторських практик має на меті допомогти студенту розвивати інтелектуальну незалежність і зрілість шляхом взаємодії з однолітками, коли переосмислюється не лише контекст, у якому досвідченіший товариш (тьютор) бачить проблему, а й різні контексти, в яких кілька рівних бачать ту саму проблему [7, с. 43–53].

Н. Чаюн зазначає, що практика свідчить про існування серйозних проблем щодо активного впровадження тьюторського супроводження навчально-пізнавальної діяльності студентів в освітній процес українських закладів вищої освіти. Проблеми пов'язані з невизначеністю їх правового статусу, фінансового і кадрового забезпечення [8, с. 8–19].

Щодо фінансування, то студентське тьюторство теж може реалізуватися в межах Центру тьюторства і менторства, на платній основі. Заклад вищої освіти може передбачити таку платну послугу. Та ці питання повинні вирішуватися в правовій та фінансово-економічній площині.

Тьюторство забезпечує диференціацію та індивідуалізацію освіти за рахунок зміни структури, змісту, технологій і організації освітнього процесу. Діяльність тьютора спрямована на допомогу в адаптації першокурсників, іноземних студентів, соціально незахищених студентів, на виховання у студентів почуття громадянської відповідальності і патріотизму, на їх всебічний культурний розвиток, на створення в групі атмосфери дружби і взаємодопомоги, сумлінного ставлення до навчання [9, с. 48–57].

Ми підтримуємо думку про важливість тьюторського супроводу окремих категорій студентів, зокрема, тих, що є з числа внутрішньо переміщених осіб.

Це питання сьогодні є особливо актуальним в Україні, адже через війну сотні тисяч громадян покинули райони активних бойових дій, переселившись у порівняно безпечні населені пункти, набувши статусу внутрішньо переміщених осіб.

За законодавством України, внутрішньо переміщеною особою є громадянин України, іноземець або особа без громадянства, яка перебуває на території України на законних підставах та має право на постійне проживання в Україні, яку змусили залишити або покинути своє місце проживання у результаті або з метою уникнення негативних наслідків збройного конфлікту, тимчасової окупації, повсюдних проявів насильства, порушень прав людини та надзвичайних ситуацій природного чи техногенного характеру [10].

Серед таких студентів є ті, хто переселився з зони активних бойових дій, з тимчасово окупованих територій, а це означає, що вони потребують належної психологічної підтримки і соціальної адаптації, адже окрім травм, завданих війною, стикаються з необхідністю соціалізації в новому місці і нових культурно-побутових обставинах.

Тьютори зможуть співпрацювати з такими студентами, залучаючи їх до громадської діяльності в межах студентського самоврядування, одночасно супроводжуючи і корегуючи навчальний процес.

Висновки. Вимогою сьогодення, для належної реалізації студентом свого освітнього потенціалу і права на освіту в навчально-освітньому просторі, є формування особистості майбутнього фахівця професіонала за вимогами цивілізованого соціуму, через формування та усесторонній розвиток його цін-

нісних орієнтацій. Цей процес передбачає активну діяльність, на рівні з представниками закладу вищої освіти, тьюторів з числа студентів та представників Центрів тьюторства та менторства, за умови їх функціонування у ЗВО.

Тьюторська діяльність є запорукою активного розвитку і особистісного росту студентів, формування відповідальності за якісне оволодіння навчальним матеріалом і набуття певних навчальних компетентностей, передбачених освітньою програмою.

Література:

1. Вільна енциклопедія Вікіпедія. Тьютор. 2022. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%8C%D1%8E%D1%82%D0%BE%D1%80>.
2. Степаненко О. О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. *Педагогічні науки*. Збірник наукових праць. Випуск 138. 2018. С. 198–204.
3. Біляковська О. О., Біницька К. М. Студентоцентризований підхід як нова парадигма якості освітнього процесу у закладах вищої освіти. *Гуманітарний форум*. № 1(1). 2023. С. 10–15.
4. Гула Л. Студентоцентризований підхід до організації самостійної роботи студентів у ЗВО. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Педагогіка. Вип 27. Том 2. 2020. С. 157–161.
5. Казакова О. Чому «тьютор»? *Виховання та розвиток успішної особистості*. Інтернет-конференція. 2020. URL: <https://naurok.com.ua/post/tyutorski-instrumenti-dlya-rozvitku-garmoniyno-ta-uspishno-osobistosti>.
6. Бойко А. М., Дем'яненко Н. М. Тьюторство як модель партнерських відносин викладач-студент. *Науковий вісник Мукачівського державного університету*. Серія «Педагогіка та психологія». Випуск 1 (7). 2018. С. 18–22.
7. Подпльота С. Форми та методи морального виховання у тьюторських практиках Англії. *Viae Educationis: Studies of Education and Didactics*. Vol. 1. No. 3. 2022. С. 43–53.
8. Чаюн Н. С. Тьюторська діяльність: сутнісні основи, практика, перспективи. *Вчені записки Університету «КРОК»*. № 2(58). 2020. С. 8–19.
9. Ситник Д., Дегтярьова Н. Тьюторство та особливості його реалізації у ЗВО. *Освіта. Інноватика. Практика*. 2020. Том 7. № 1. С. 48–57.
10. Верховна Рада України. Законодавство України. *Закон України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб»*. (Відомості Верховної Ради (ВВР). 2015. № 1. ст. 1). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>.